

Pagātnes un tagadnes lappusēs ielūkojoties

Inga Kaļva-Miņina

Novembris, kad svinam mūsu valsts dzimšanas dienu, ir patriotisma mēnesis. Un šajā laikā jo īpaši aizdomājami par to, cik svarīgi ir neaizmirst mūsu pagātnes stāstus un novērtēt mūsu tagadnes pieredzi, vietas un notikumus. Katrs cilvēks ir Latvijas vērtība, par katra cilvēka dzīvī piedzīvoto var uzrakstīt vismaz vienu grāmatu. Saglabāt mūsu pieredzes stāstus nākamajām paaudzēm, ierakstot tos grāmatu lappusēs, – tas ir nozīmīgs un ne tik viegls darbs. Ir svarīgi izpētīt savu tuvējo apkārtni – ciematu vai pilsētu –, lai apzinātos savas saknes, līdzilvēku paveikto, jo tas viss savijas vienā – Latvijas – stāstā.

Augšdaugavas novada vēsturi ieraksta trīs grāmatās

“Vēsture ir mums visapkārt ik uz soļa, un to var pētīt visu mūžu,” saka Aija Piļka.

Foto no Aijas Piļkas personīgā arhīva

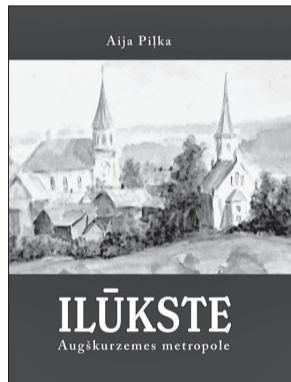
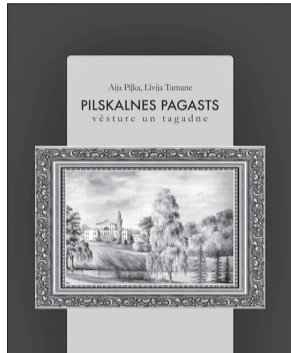
satikt cilvēkus un uz klausīt viņu atmiņas. Apkopoto pārbaudīt, pamatot – tas ir milzu darbs un atbildība. Ja esi vēsturnieks, tev vienmēr jābūt azartam strādāt, kā arī jābūt lielai pacietībai un uzmanībai, lai darītu savu darbu.»

Mantojums nākamajām paaudzēm

«Rakstu vēstures grāmatas, lai tās paliktu nākamajām paaudzēm,» stāsta Aija, atklājot, ka, lai uzrakstītu grāmatu, daudz laika jāpavada arhīvos, kur tiek pētīti dažādi materiāli. Īpašs prieks esot, ja tiek atrasts kāds svarīgs materiāls, kuru līdz šim neviens cits nav pamanījis.

«Grāmatu rakstīšana aizņem daudz laika. Es kovida laiku izmantoju ļoti veiksmīgi – man tapa divas grāmatas «Pilskalnes pagasts. Vēsture un tagadne» un «Ilūkste. Augškurzemes metropole», kas veltīta manai mīļajai Ilūkstei. To iemilēju no pirmā brīža, kad turp aizbraucu. Grāmatu par Pilskalnes pagastu, kas tapa pusotra gada laikā, rakstīju kopā ar Līviju Tamani. Viņa dzīvo Ilūkstē, kādreiz strādāja pašvaldībā, ir botāniķe, dārzniece, tādēļ kā speciāliste rakstīja par Pilskalnes dabu. Manā pārziņā savukārt bija vēsturiskā daļa. Mēs abas esam lielas vēstures mīlotājas,» stāsta Aija.

Grāmata «Ilūkste. Augškurzemes metropole» esot tapusi divu gadu laikā. «Tie bija divi trakie kovida gadi. Atceļos, braucu uz Latvijas Valsts vēstures arhīvu Rīgā ar Rāznas kunga (bijušais Ilūkstes novada domes priekšsēdētājs Stefans Rāzna – I.K.-M.) parakstītu vēstuli arhīvam par iespēju strādāt tajā. Tajā laikā bija ieviesti stingri noteikumi, ka arhīva telpā drīkst atrasties tikai viens cilvēks,» atceras Aija. «Grāmatā ir ap 400 lappuses, gadu vācu materiālus un gadu rakstīju grāmatu. Mans tehniskais asistents bija Līvija Tamane. Esmu vājredzīga un diemžēl redzu tikai ar vienu aci, tādēļ ir liela piepūle strādāt ar materiāliem. Kopā ar Līviju pārlasīti tūkstošiem arhīvu dokumentu. Liels paldies Līvijai par to skaisto laiku, kopā atklājot Ilūkstes unikālītāti. Pateicoties Latvijas Neredzīgo bied-

rībai, man ir īpašas ierīces – planšetlupa tekstu palielināšanai, skeneris, kas noskenē un balsī nolasa tekstus. Varu ērtāk strādāt.»

Liels darbs ieguldīts, īstenojot ideju par grāmatu «Dvietes nesaprastais ģēnijs», kas veltīta selekcionāram Paulam Sukatniekam. «Grāmata tapa viena gada un trīs mēnešu laikā, tajā ir vairāk nekā 500 lappušu. Bet ir daudz vēl neizmantota materiāla, kas varētu pārtapt vēl citās grāmatās,» saka Aija.

Runājot par grāmatu rakstīšanu, Aija teic, ka vissarežģītākais esot meklēt finansējumu, lai uzrakstītais darbs tiek izdots. «Pirmās divas grāmatas atbalstīja Ilūkstes novada pašvaldība un Pilskalnes pagasts. Bet, rakstot grāmatu par Paulu Sukatnieku, reizē meklēju arī finansējumu grāmatas izdošanai. Nodibināju biedrību «Latvijas kultūrvēsturiskais mantojums», pusgada laikā atradu vajadzīgo finansējumu. Tas nebija viegli, jo vajag koncentrēties grāmatas rakstīšanai, bet jādoma arī par to, kuram vēl varu lūgt finansējumu. Izdot labu, skaistu grāmatu ir ļoti dārgi. Atbalstīja iestādes, bija arī cilvēki, kuri personīgi ar savu finansējumu atbalstīja šo grāmatu. Paldies visiem, kas man noticeja, jo ar kopīgu atbalstu varēju radīt grāmatu par šo unikālo, izcilo cilvēku. Liela pateicība arī Latvijas arhīviem, bibliotēkām, muzejiem par pretimnākšanu materiālu vākšanā, un visiem cilvēkiem, kas uzticēja savus stāstus un atmiņas.»

Nākamā grāmata, ko Aija raksta, būs par Kukšu muižu, kas atrodas Kurzemē. Fundamentāls darbs ielāpnots saistībā ar kuršu sieviešu rotām. «Ir vēl idejas rakstīt par Sēliju un Latgali. Mani saista senie sēļi un senie latgaļi, gribētos uzrakstīt grāmatu par bijušo Ilūkstes apriņķi, salīdzinot to ar mūsdienām,» stāsta grāmatu autore.

Vēsturnieces Aijas Piļkas atziņas:

* «Grāmatās ne viss savāktais, apkopotais materiāls tiek publicēts, daudz kas paliek ārpus lappusēm, jo grāmatas formāts diemžēl ierobežo.»

* «Pierakstot cilvēku atmiņas, man kā vēsturniecei jāsaprot, cik daudz ir patiesības un cik – izdomāts. Tas ir unikāli, ka es varu palīdzēt saglabāt cilvēku atmiņas, iesaiņot, lai tās nepazūd. Ir īpaši satikt cilvēkus un parunāties ar viņiem, uz klausot viņu piedzīvoto, lai atstātu to nākamajām paaudzēm. Cilvēks ir liela vērtība.»

Iepazīst Rēzekni un satiekas izglītojošās lekcijās

Foto no «Nezināmā Rēzekne» Facebook lapas

Rēzeknes Mākslas namā «Nezināmā Rēzekne» rīko dažādas lekcijas; attēlā – Andris Uškāns un kartogrāfe Andra Zubko-Melne, kura klātesošajiem stāstīja par apdzīvotu vietu identificēšanu un vietvārdiem Latgalē

Rēzeknē jau kādu laiku darbojas neformāla domubiedru grupa «Nezināmā Rēzekne», kurā apvienojušies cilvēki, kurus interesē Rēzeknes un tās apkārtnes pētīšana. Pārgājieni, zinātni popularizējošas lekcijas, pirmā grāmatu apmaiņas skapja uzstādīšana Rēzeknē – vietējā kopiena iesaistās dažādās aktivitātēs.

Kā stāsta domubiedru grupas aktīvistis un daudzu ideju iniciators un īstenotājs ANDRIS UŠKĀNS, tad «Nezināmā Rēzekne» radusies projekta rezultātā: «Kopā ar kolēģi Elīnu Pastari no Rēzeknes Tūrisma attīstības centra rakstījām ceļvedi par Rēzekni, kura nosaukums bija «Nezināmā Rēzekne». Tobrīd arī biju izveidojis mājaslapu www.rositten.lv, kurā publicēju šos ceļveža tekstus. Facebook pārsaucu vienu pārgājēju grupiņas lapu par «Nezināmā Rēzekne», un tā arī viss sākās.»

«Gadu pēc ceļveža izveidošanas Daugavpils Universitātē sāku studēt Vēstures fakultātē maģistrantūrā. Mana pētījuma tēma bija Rēzeknes būvvēsture, un tad arī Facebook lapa aktivizējās, jo sākām to izmantot arī kopienas zinātnes mērķiem. Mums ir vecās fotogrāfijas, kurās redzama Rēzekne, bet ne vienmēr ir skaidrs, kas tajās nofotografēts, kurā vietā. Var, protams, analizēt viens pats, bet kopiena vienmēr var dot lielāku pienesumu. Tā nu šajā Facebook lapā «Nezināmā Rēzekne» publicēju fotogrāfijas, bet cilvēki komentēja, ko viņi tur redz,» stāsta A. Uškāns.

Savukārt došanās kopā ar rēzekniešiem pārgājienos esot iesākusies gluži vai nejauši. «Tā kā pētīju Rēzeknes būvvēsturi, tad savus secinājumus, kaut ko jaunu atrodot, publicēju Facebook lapā, kas pamazām piepildījās ar vēstures kontekstu. Aktīvā fāzē, kad no *onlaina* viss pārgāja reālajā dzīvē, arī bija saistīta ar manu pētījuma tēmu un fotogrāfijām. Tas bija pagājušajā gada agrā pavasarī, kad mēs ar Nacionālā kultūras mantojuma pārvaldes Latgales reģionālās nodaļas valsts inspektori Ināru Juškāni domājām par vienu fotogrāfiju, kur upes krastā redzami akmeņi, un centāties saprast, kur tā varētu būt uzņemta. Nolēmām, ka jāiet skatīties klātienē. Tā kā tobrīd centos saprast pilsētas vecās robežas un tā vieta atradās apmēram tajā maršrutā, pajautāju Facebook, vai kāds grib nākt kopā ar mani. Atnāca ap 30 cilvēku, un mēs devāmies meklēt pilsētas robežas. Kad atgriezāmies, pirmais jautājums, kas izskanēja, bija – kur ejam nākamajā nedēļā?» stāsta A. Uškāns.

Sākumā «Nezināmās Rēzeknes» aktīvistī staigāja pa dažādām pilsētas vietām, bet vēlāk nolēma iepazīties arī ar Rēzeknes iestādēm un to darbību. «Bieži vien mēs neapzināmies, kā darbojas pilsētas saimniecības, rūpnīcas, tādēļ uzrunājām dažādu pilsētas iestāžu un rūpnīcu pārstāvjus un sākām rīkot ekskursijas uz uzņēmumiem,» stāsta A. Uškāns.

Domubiedru grupa parasti pulcējas ceturtdienās plkst. 18.00 vakarā, bet, rudenī paliekot tumšākam laikam, aktivitātes lekciju formā notiek Rēzeknes Mākslas namā. Jau ir ielāpnots, ka 5. decembrī aktīvistī dosies uz Rēzeknes zonālo valsts arhīvu, bet 8. februārī notiks Jāņa Apriņa lekcija par radurakstiem. Lekcijas noteikti būs arī decembrī un janvārī.

Kā stāsta A. Uškāns, tad šobrīd «Nezināmā Rēzekne» apvieno 20 cilvēku lielu grupu, kas vienmēr iesaistās dažādās aktivitātēs. Bieži vien mēdz pievienoties arī jauni interesenti, kurus piesaista konkrētā lekcija vai pasākums. Pagaidām «Nezināmā Rēzekne» dzīvo no ziedojumiem, tādēļ vēl nav iespēju realizēt lielus projektus, bet ir plāni, kurus gribētos īstenot. Viens no tādiem, kā stāsta A. Uškāns, ir kopienas centra izveidošana: «Gribētu izveidot vietu, kur cilvēki var nākt, lai daudzveidīgi pavadītu savu laiku, gan socializējoties, gan iegūstot jaunas zināšanas. Viens no mūsu projektiem ir grāmatu apmaiņas skapis, kas šobrīd atrodas Raiņa parkā Rēzeknē. Gribētu izveidot kopienas bibliotēku, lai cilvēki iepazīst dažādu literatūru.»

«Nezināmā Rēzekne» ir pilsētplānošanas, arhitektūras, kultūrvēstures un etnogrāfijas pētīšanas entuziasti, kas īsteno dažādas lokālo vidi pilnveidojošas un sabiedrību izglītojošas iniciatīvas. Dalības maksa pasākumos – brīvprātīgs ziedojums. Lekcijas notiek Rēzeknes Mākslas namā, 18. novembra ielā 26. Papildu informācija par plānotajām lekcijām, sazinoties pa tālr. 29833890 vai rakstot uz e-pasta adresi info@rositten.lv, vairāk informācijas par aktualitātēm – Facebook lapā «Nezināmā Rēzekne». ▣

«Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem». «Par projekta raksta «Pagātnes un tagadnes lappusēs ielūkojoties» saturu atbild SIA «Vietējā»».

MAF
Mediju atbalsta fonds